

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Dějiny soukromého práva Uvedení, právní dualismus, principy

(provází Ondřej Horák)

Syllabus

- 3 kr., 1/1, kolokvium
- 1. Uvedení, soukromé/veřejné, principy (O.H., 4.10.)
- 2. Přehled vývoje soukromého práva 1 (O.H., 11.10.)
- 3. Přehled vývoje soukromého práva 2 (O.H., 18.10.)
- 4. Věc v právním smyslu a ochrana vlastnického práva (O.H., 25. 10.)
- 5. Zásada akcesní a superficiální (O.H., 1.11.)
- 6. Zásada translační (O.H., 8.11.)
- 7. Pořizovací volnost a povinný díl (O.H., 15.11.)

Sylabus - pokračování

- 8. Rodina a manželství (P.S., 22. 11.)
- 9. Dědění a darování (O.H., 29.11.)
- 10. Univerzální sukcese a přechod dluhů (6.12.)
- 11. Nález a poklad (P.S., 13.12.)
- 12. Závěrečný seminář - test (O.H., 20.12.)

P.S. = Pavel Salák

Lit. Kol. aut. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy: vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017.

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

In dubio pro traditio
K problematice metod
historického výkladu

Hlavní východiska NOZ *(dle důvodové zpráva)*

Konvence & Diskontinuita

- respekt ke středoevropskému právnímu myšlení
- srovnání se s evropskou právní a kulturní konvencí
- rozchod s myšlenkovým světem socialistického práva

Hlavní inspirační zdroj:
vládní návrh OZ 1936/37
věcná (43 %), dědické (78 %)

Metody historického výkladu

„Pochopení článku posledního musilo by býti neúplným a často i nesprávným bez současné znalosti toho, co předcházelo.“

Josef Vančura

„Skutečně - kořeny naší moudrosti sahají hluboko, a je to snad nevděk, nevšímat si těch kořenů a netečně je přezírat.“

Emil Svoboda

- sporný z hlediska vymezení, klasifikace, významu či přednosti
- prostupuje všemi metodami
- různý dosah podle účelu (advokacie, legislativa, vědecká práce) či odvětví (civilní právo)

Zásady historického výkladu I.

- 1) Zásada jednoduchého subjektivně historického výkladu - z legislativního procesu zjistíme řešení přímo;
- 2) Zásada subjektivně teleologického výkladu - zjistíme pouze účel, který byl s předpisem spojovaný;
- 3) Zásada výkladu podle dobových okolností (*occassio legis*) - řešení dovodíme nepřímou, z okolností provázejících přijetí předpisu;
- 4) Zásada odvržené zamítnuté alternativy - speciální případ předchozí zásady; nejen pozměňovací návrhy, ale celý průběh legislativního procesu (včetně diskusí v komisích) či pozdější projednávání novel;

Zásady historického výkladu II.

- 5) Zásada zohlednění vývoje práva - argument „tradicí“
- 6) Zásada dějin působení - zohledňování momentů po vydání zákona, zvl. judikatury;
- 7) Zásada zohlednění předúčinného práva - zohlednění nové, ale dosud neúčinné úpravy.

Právní dualismus

dělení na veřejné a soukromé právo

- řada teorií (zájmová, mocenská, organická aj.)
- soukromé právo - rovností subjektů, autonomií vůle, dispozitivnost úpravy
- veřejné právo - nadřízenost a podřízenost, kogentnost úpravy
- představy o striktním dělení podrobovány kritice
- nověji se v právní teorii i v judikatuře nejvyšších soudů zdůrazňuje provázanost obou oblastí

Judikatura Ústavního soudu

- soukromé a veřejné právo **není odděleno „čínskou zdí“**, naopak „dochází k **častějšímu a užšímu prolínání** prvků soukromoprávních a veřejnoprávních“ (Pl. ÚS 33/2000, č. 78/2001 Sb.)
- v moderním právním pojetí není „**hranice** mezi právem veřejným a soukromým chápána **tak ostře**, jako v době minulé, takže soukromoprávní prvky lze mnohdy vysledovat i v právním vztahu v zásadě veřejnoprávním a naopak“ (sp. zn. I. ÚS 429/01).
- „nelze mít za to, že mezi právem veřejným a soukromým je nepřekonatelná mez a že předpisy práva veřejného jsou aplikovatelné zcela bez ohledu na právo soukromé“, a proto odkazuje-li „veřejné právo na pojem práva soukromého, je povinností příslušného orgánu, který je činný na poli práva veřejného, interpretovat a aplikovat i tyto soukromoprávní pojmy“ (sp. zn. I. ÚS 531/05).

Judikatura Nejvyššího správního soudu

- „veřejné a soukromé právo v moderní společnosti nejsou dva světy oddělené, v nichž by platila zcela a principiálně odlišná pravidla, nýbrž dvě sféry jednoho ve své podstatě jednotného a uceleného právního řádu“;
- vztah soukromého a veřejného práva chápe jako „**vztah obecného a zvláštního práva**“, což má být v praxi cenné tím, že to „umožňuje "subsidiárně" použít i ve veřejném právu normy práva soukromého tam, kde veřejnoprávní úprava chybí či je kusá a kde nelze dospět k rozumnému závěru, že absence či kusost úpravy má svůj samostatný smysl a účel“ (č. j. 2 As 50/2005-53).

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Přechod práv pro případ smrti jinak než děděním

Přechod práv (nároků) z pracovního a služebních poměrů

- 260 z. č. 65/1965 Sb., *zákoník práce*
- 159 odst. 6 a 7 z. č. 221/1999 Sb., *o vojácích z povolání*
- 212 z. č. 361/2003 Sb., *o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů*
- 328 odst. 1 z. č. 262/2006 Sb., *zákoník práce*
- z. č. 234/2014 Sb., *o státní službě* (problematiku přechodu práv po smrti zaměstnance neupravuje)

Služební právo

■ z. č. 221/1999 Sb., *o vojácích z povolání*

§ 159 (6): Nárok na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění smrtí vojáka zaniká.

(7): Ostatní peněžité nároky vojáka vzniklé do zániku služebního poměru nezanikají; do výše odpovídající trojnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku přecházejí **platové nároky** ze služebního poměru postupně přímo na manžela, děti a rodiče, jestliže s ním žili v době smrti ve společné domácnosti; předmětem dědictví se stávají, není-li těchto osob.

Pracovní právo

- z. č. 262/2006 Sb., *zákoník práce*
- § 328 odst. 1: „Peněžitá práva zaměstnance jeho smrtí nezanikají. **Do výše** odpovídající **trojnásobku** jeho průměrného měsíčního výdělku přecházejí **mzdová a platová práva z pracovněprávního vztahu ... postupně na jeho manžela, děti a rodiče, jestliže s ním žili v době smrti ve společné domácnosti; předmětem dědictví se stávají, není-li těchto osob.**“

(Ne)řešené problémy

- východisko: vztah veřejného a soukromého práva
- 1) rozsah nabývaných práv (peněžitá práva x mzdová a platová práva; co cestovní náhrady? nároky na náhradu za bolest a za ztížení společenského uplatnění; osobní?)
- 2) na okruh oprávněných (registrované partnerství?)
- 3) na charakter nabývání jinak než děděním (vražda manžela, viz dále)

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

Případ *Riggs v. Palmer* a jeho význam pro české právo

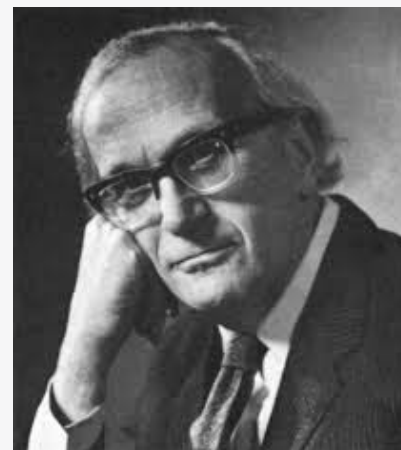

Riggs v. Palmer - spor, který se proslavil

- vnuk zavraždil dědečka... z kontinentální perspektivy banální dědicko-právní spor
- zapsal se do dějin právní myšlení,
- polemika o významu principů v právu, kritika právního pozitivismu

Ronald Dworkin
(1931-2013)

H. L. A. Hart
(1907-1992)

Domácí reflexe

- A. Brörtl, V. Cepl, P. Colotka, P. Holländer, Z. Kühn či T. Sobek; ÚS, NS i NSS
- „Pokusím se na slavném sporu Riggs versus Palmer objasnit podstatu sporu Dworkinova útoku proti Hartovi. Pan Riggs zavraždil bohatého člověka, který předtím sepsal závěť, v níž panu Riggsovi odkázal veškerý svůj majetek. ... Právě v tomto případě se ukázala nedostatečnost Hartových ústupků - ani ta nejvolnější interpretace ani dotváření práva či analogie nemohla nahradit aplikaci starého uznávaného principu, že nikdo nemůže nabýt majetku vlastním protiprávním činem.“

/CEPL, V. Prameny práva - principy nebo zájmy? Praha 1999, s. 8./

Komparace - střeoevropský kontext

- pracovněprávní předpisy sousedních států neobsahují (s výjimkou Slovenska) speciální úpravu přechodu majetkových práv a povinností zaměstnance v případě jeho úmrtí (je předmětem dědění)
- naopak plnění pozůstalým v případě smrti zaměstnance v Rakousku, Polsku a Německu, která svým charakterem odpovídají úmrtnému ve služebním poměru

Komparace - historický kontext

- 531 ObčZ 1950: „Pozůstalý manžel, který žil se zůstavitelem v době jeho smrti ve společné domácnosti, **dědí** vedle svého podílu **nedoplatky zůstavitelovy odměny za práci** a opětuujících se důchodů až do výše jednoměsíčního příjmu, jakož i zůstavitelovo **obvyklé domácí zařízení.**“
- 758 ABGB 1811: „Mimo podíl dědický náležejí pozůstalému manželu jako **přednostní odkaz** movitosti náležející k manželské domácnosti, vedle dětí zůstavitelových však jen to, co je nutno k jeho vlastní potřebě.“ /tzv. zákonný odkaz/

Řešení

- analogie k dědické nezpůsobilosti a vydědění
- zásady (nikdo by neměl těžit... § 6 odst. 2 OZ)
- chápat plnění z pracovního a služebních *mortis causa* jako tzv. zákonný odkaz

Děkujeme za pozornost;)